

A szálalóvágásos kísérlet (Asztalfő) újabb tapasztalatai a Soproni-hegységben (ERFARET kutatás)

A Roth Gyula által megtervezett szálalóvágásos kísérlet legutóbbi eredményeiről 2002-ben számoltunk be (Koloszár : A szálalóvágás alkalmazásának lehetősége a Soproni-hegységben. Erdészeti Lapok CXXXVII. évf. 10. sz. 273-274. p.), azóta a területen 2005-ig csak a felújult csoportok ápolási és tisztítási munkáit végezték el.

2005-ben megtörtént az érintett Sopron 182-es erdőtag faállományának minden eddiginél pontosabb dendrometriai felvétele 21 ha-on (1. táblázat). A munka során minden egyes 20 cm-nél vastagabb mellmagassági átmérőjű faegyedet megmértünk (mellmagassági átmérő, fama-gasság), ezenkívül 50x50 m-es hálózatban körös mintavételt hajtottunk végre a 20 cm-nél vékonyabb faegyedek hasonló felvételével.

A táblázat összegző adatait elemezve két fontos következtetést vonhatunk le:

1. Az 1996-os és 2000. évi faállomány-felvételek a törzsszámot és a fatérfogatot túlbecsülték, ez egyértelműen az akkori terepi mintavétel elnagyoltságának eredménye:

1996. bontás előtt:

N= 316 db/ha V= 600 m³/ha

bontás után:

N= 269 db/ha V= 495 m³/ha

2000. bontás előtt:

N= 269 db/ha V= 520 m³/ha

bontás után:

N= 246 db/ha V= 454 m³/ha

A valós fatérfogat 1996-ban – az azóta kitermeltet is figyelembe véve – a hektáronkénti 500 m³-t nem haladhatta meg.

2. A jelen állapotot elemezve megállapítható, hogy a 7 cm átmérő feletti törzsek eloszlása még mindig csak közelít

1. táblázat: Faállomány-szerkezet a bontás előtt

Prodan osztályok D _{1,3} cm	B		KTT		GY		Fenyő (LF, EF, VF)		Egyéb		Összesen	
	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)
0-6,9	19425	-	129	-	3132	-	40	-	2175	-	24901	-
7-14,9	13	0,8	-	-	10	0,5	-	-	7	0,5	30	1,8
15-24,9	23	7,7	-	-	7	2,0	8	2,6	6	1,5	44	13,8
25-36,9	16	14,9	1	1,0	4	3,8	7	5,8	2	1,7	30	27,2
37-50,9	17	41,3	5	12,0	3	6,4	6	10,8	1	1,8	32	72,3
51-69,9	17	88,6	4	18,1	1	1,4	3	11,9	1	2,1	26	122,1
70-	5	43,9	1	4,6	-	-	1	3,6	-	-	7	52,1
Összesen:	91	197,2	11	35,7	25	14,1	25	34,7	17	7,6	169	289,3

2. táblázat: Az ideális Prodan-féle szálaló- és az aktuális faállomány-szerkezet összehasonlítása

Prodan osztályok D _{1,3} cm	Prodan	Aktuális	Eltérés	Prodan	Aktuális	Eltérés
	N (db/ha)	N (db/ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	V (m ³ /ha)	V (m ³ /ha)
7-14,9	331	30	- 301	20	2	- 18
15-24,9	131	44	- 87	45	14	- 31
25-36,9	65	30	- 35	64	27	- 37
37-50,9	43	32	- 11	114	72	- 42
51-69,9	27	26	- 1	144	122	- 22
70-	11	7	- 4	79	52	- 27
Összesen:	608	169	-439	466	289	- 177

az ideális Prodan-féle szálaló-szerkezet-hez (ez a szálalóvágás folyamatában természetes), a 7-25 cm-es átmérő-tartományban igen alacsony a törzsszám, ez egyértelműen az 1974-95. között elmaradt (nem engedélyezett) bontások eredménye (2. táblázat).

További tapasztalatok:

1. Igen kedvezőek a felújulási viszonyok. A szálaló szerkezet további alakításának szempontjából öröndetes a felújult csoportokban és foltokban az ennél vékonyabb faegyedek nagy tömegű jelenléte (1. táblázat: 0-6,9 cm-es átmérő-tartomány), az újulat összetételében az uralkodó bükk mellett egyre több elegyfaj jelent meg.

2. Kedvezőtlen jelenség viszont, hogy a szabad állásba került idős bükk faegyedeken erőteljes vízajtás-képződés indult meg, melynek következtében több fán csúcscsúszás lépett fel (1. kép).

3. Tartós árnyalásban a fiatalabb – főleg vékonyrudas-rudas életfázisban lévő – bükk faegyedek erősen oldalága-

sodnak (2. kép). Ez a jelenség megerősíti azt a korábbi külföldi tapasztalatot, hogy a bükk gazdasági célú szálalóvágásra, illetve szálalásra nem igazán alkalmas.

4. A 23,1 ha nagyságú erdőrészletben a bontás jelölése előtt a faállomány-szerkezet változó képet mutat (1. ábra);

– a 17-18-19-es támadóvonalak mentén sátor alakú 20-30 m átmérőjű 10-40 éves faegyedekből álló vegyeskorú facsoportok sorakoznak egymás mellett (3. kép), bennük és mellettük néhány idős bükk és kocsánytalan tölgy faegyeddel;

– a 19-es támadóvonalról K-re az 1995-ös bontás előtt gyertyán konszociáció jelentette a faállományt, amely az 1995-1996-os és a 2000-2001-es bontásokat követően csoportosan fokozatosan bükkre újul fel a szomszédos állományszegély idős bükkfáiról (4. kép);

– a 17-19-es, valamint a 16-17-es támadóvonalak között 1995-előtt zárt egykorú lucfenyő egyes bükkösök álltak, amelyek a bontásokat követően

1. kép: A háttérben vízthajtásos, csúcscsáradt bükk faegyedek

3. kép: Sátor alakú 5-40 éves faegyedekből származó felújult facsoport

2. kép: Tartós árnyalásban lévő középkorú bükk faegyed erős oldalágakkal

4. kép: Gyertyán konszociáció bükk újulattal

szintén csoportosan elsősorban bükkre újulnak fel, de az anyaállomány záródása még jelentős (5. kép);

– a 15-16-os támadóvonalak mentén illetve közöttük emyős, csoportos formában felújult bükk fiatalos és sűrűség

életfázisban lévő állományfoltok állnak, felettük már igen gyér záródású idős bükkössel (6. kép);

– mindez azt jelenti, hogy tipikus szálalóerdő-szerkezet a teljes területen nem alakulhat ki, viszont a teljes

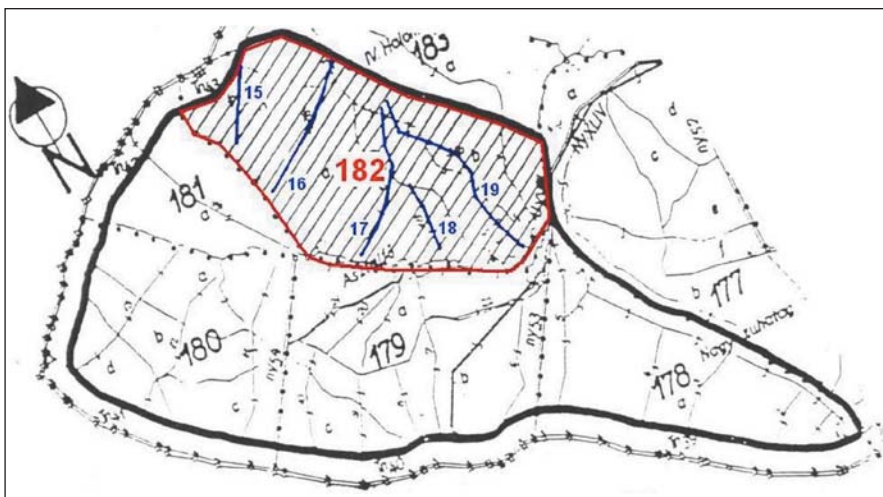
erdőrészlet területén a faállomány-szerkezet igen változatos lesz.

Az újulat és az idős faállomány együttes érdeke egy további bontás végrehajtása, amelyet 2005 novemberében, illetve 2006 júliusában az alábbi szempontokat figyelembe véve ki is jelöltünk (21 ha területen):

– legfontosabb szempont az újulat megmaradásának, a felújult csoportok és foltok megerősödésének, illetve a további felújulás elősegítésének biztosítása, ennek érdekében még egészséges illetve középkorú faegyedek kivágására is sor kerül;

– pozíciójuktól függetlenül ugyancsak kivágásra kerülnek a területen egyre nagyobb számban lévő beteg, sérült és csúcscsáradt – általában túlkoros – faegyedek;

– a biodiverzitás fenntartása és növelése érdekében törekedtünk az elegység megőrzésére és növelésére (elsősorban a kocsánytalan tölgy egyedek meghagyásával);

1. ábra: A Roth-féle szálalóerdő régi üzemtervi térképe (csikozva a 182-es erdőtag)

5. kép: Zárt bükkös faállományrész 5-10 éves újullattal

6. kép: Közel egykorú (15-20 éves) újulat

– a száralakú szerkezet gyorsabb kialakítása érdekében a faegyedek minőségétől és pozíciójától függetlenül figyeltünk a különböző méretek megfelelő eloszlására, ez elsősorban a középkorú faegyedek minél nagyobb számú meghagyását jelenti;

– ugyancsak a vegyes korszerkezet érdekében a 10 év múlva esedékes végvágás előtt kb. 5 év múlva még egy bontást ütemezünk, ezért több felújult folt és csoport mentén a már most is kitermelhető faegyedek közül megfelelő számút meghagyunk;

– az érdekes alakú faegyedeket (7. kép) nem vágatjuk ki (villás, böhöncös fák, sarjcsokrok meghagyása);

– utak, közelítő nyomok mellett, állományzegélyen az idős fákat meghagyjuk;

– figyelembe vettük a szálalóvágás végvágása után továbbtartandó faegyedeket;

– az erősen vízajtásos és oldalágas faegyedek többségét kortól függetlenül kivágásra jelöltük.

Fentiek alapján a 21 ha területen összesen 400 db fatörzs (19 db/ha) kivágására kerül sor.

A kitermelendő fakészlet (mellékállomány) és a bontás után visszamaradó főállomány fontosabb szerkezeti jellemzőit a 3-4. táblázat szemlélteti.

Magyarországon mindennemű erdőfelújítási eljárás alkalmazása során elsősorban az újulat érdekeit tartottuk és tartjuk ma is szem előtt, és viszonylag keveset foglalkozunk az anyaállományban bekövetkezett minőségi változásokkal. Tehetjük és tehetjük ezt azért is, mert a felújítási időszak általában nem haladta meg a 15 évet, tehát ezen időtartam alatt az anyaállomány teljes kitermelése megtörtént.

Más a helyzet egy 40-60 éves felújítási ciklusban, amelyben az anyaállomány faegyedein jelentős változások következhetnek be mind mennyiségi, mind pedig minőségi vonatkozásban.

3. táblázat: A kivágandó faállományrész szerkezete

Prodan osztályok d _{1,3} cm	B		KTT		GY		Fenyő (LF, EF, VF)		Egyéb		Összesen	
	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)
7-14,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-24,9	1	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,2
25-36,9	2	2,4	-	-	2	1,7	-	-	-	-	4	4,1
37-50,9	4	10,1	1	3,5	1	2,9	1	1,1	-	-	7	17,6
51-69,9	5	25,5	-	-	-	-	1	5,8	-	-	6	31,3
70-	1	12,4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12,4
Összesen:	13	50,6	1	3,5	3	4,6	2	6,9	-	-	19	65,6

4. táblázat: Faállomány-szerkezet a bontás után

Prodan osztályok D _{1,3} cm	B		KTT		GY		Fenyő (LF, EF, VF)		Egyéb		Összesen	
	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)
0-6,9	19425	-	129	-	3132	-	40	-	2175	-	24901	-
7-14,9	13	0,8	-	-	10	0,5	-	-	7	0,5	30	1,8
15-24,9	22	7,5	-	-	7	2,0	8	2,6	6	1,5	43	13,6
25-36,9	14	12,5	1	1,0	2	2,1	7	5,8	2	1,7	26	23,1
37-50,9	13	31,2	4	8,5	2	3,5	5	9,7	1	1,8	25	54,7
51-69,9	12	63,1	4	18,1	1	1,4	2	6,1	1	2,1	20	90,8
70-	4	31,5	1	4,6	-	-	1	3,6	-	-	6	39,7
Összesen:	78	146,6	10	32,2	22	9,5	23	27,8	17	7,6	150	223,7

7. kép: Hármás bükk-sarjcsokor

Kísérletünk ebben a tekintetben egyelőre negatív jelenségeket mutat, de ez lehet a megkésett bontóvágások következménye is.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy a felsorolt kedvező és kedvezőtlen jelenségeket semmiképp nem tekintjük általános érvényűeknek.

Kísérletünk következő tevékenysége a felújult – különböző életfázisban levő – faállományrészek ápoló-, tisztítóvágásainak, valamint gyérítés jellegű munkáinak elvégzése lesz, az anyaállomány további bontásának időpontját és erélyét az újulat és az idős faegyedek állapotának együttes érdeke határozza majd meg.

A jelenlegi állapotot figyelembe véve a száralóvágásos kísérlet végvágására 10-15 év múlva kerül sor.

Természetvédelmi Napok Vámosatyán

A természetvédelemről, az erdőgazdálkodásról, valamint a bioenergiáról hangzottak el előadások szombaton, Vámosatyán a Természetvédelmi Napok szakmai programján. A rendezvény második napján szórakoztató programok várták az érdeklődőket a Szabolcs megyei kistéleplésen.

A vámosatyai önkormányzat, a Bockerek Vadásztársaság és a Nyírerdő Nyírségi Erdészeti Zrt. által szervezett rendezvényen jelen volt *Veres János* pénzügyminiszter, *Kiss Gábor*, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Közgyűlés alelnöke, valamint *Csabai Lászlóné*, Nyíregyháza polgármestere is.

Sándor László, az Országos Közmunkatanács elnöke kiemelte, hogy a környezet- és természetvédelem teremti meg a legnagyobb foglalkoztatási lehetőséget a munkaerőpiacról kiszorulóknak számára. Míg 2002-ben 4,2 milliárd forintot fordítottak közmunkaprogramokra idehaza, addig idén 12,5 milliárd forint jut ugyanerre a célra. Az előrelépést jelzi, hogy négy évvel ezelőtt kilencezer munkanélküli dolgozott ilyen formában, 2006-ban viszont 37 ezer állástalant foglalkoztatnak országsszerte. Az erdőművelési közmunkaprogramban az első esztendőben 1000 embert foglalkoztatott nyolc állami erdőgazdaság, 600 millió forintért; ebben az évben pedig már 2600-an kapnak munkát másfélmilliárd forint értékben, és szinte valamennyi erdőgazdaság kínált átmeneti elfoglaltságot a rászorulóknak. Tavaly 850 köbméter

szemetet szedtek össze, 450 kilométer erdei utat tettek rendbe, másfélmillió facsemete elültetése mellett négymilliót ápoltak, 650 kilométer vadkerítést újítottak fel a közmunkások. Sándor László hangsúlyozta, hogy összesen 2700 települést érint a program, a források 85%-át a Tiszától keletre használták fel, ezen belül jelentős összeg jutott Szabolcs megyének is. Az Országos Közmunkatanács elnöke úgy fogalmazott: a miniszterelnök elkötelezett egy ötvenezer főt foglalkoztató közmunkaprogram iránt, azt viszont a rendelkezésre álló források fogják eldönteni, hogy képzésekkel is kiegészülhet-e a kezdeményezés.

Szalacsi Árpád, a Nyírerdő Zrt. Fehérgyarmati Erdészetének igazgatója (képünkön) arról beszélt, hogy a Szatmár-Beregi síkságon adottak a lehetőségek a természetközeli erdőgazdálkodásra. Mind a termőhelyi viszonyok, mind a természeti értékek sokszínűsége rendelkezésre áll, ezek (amellett, hogy állami vagyonkezelésű területen folyik a munka) jól képzett szakmai háttérrel, és megfelelő szándékkal egészülnek ki.

A nap folyamán *Kiss János*, az Állami Erdészeti Szolgálat igazgatója az erdőgazdálkodás uniós támogatási lehetőségeiről, valamint a természetközeli erdőgazdálkodással kapcsolatosan elérhető forrásokról szólt. *Gyarmathy István*, a Hortobágyi Nemzeti Park igazgató-helyettese természetvédelmi, *Bodnár Gáspár*, a FETIKÖVÍZIG igazgatója pedig vízgazdálkodási szempontból mutatta be a Bereget. *Kapolyi László*, országgyűlési képviselő Magyarország energetikai helyzetéről tartott előadást.

A rendezvény második napján, vasárnap a szórakozásé volt a főszerep. A többi között zenés műsorok, táncelőadások, fogathajtó, díjlovagló és kutyás bemutatók szerepeltek a programban. A műsort tűzijáték és utcabál zárta.

Vereb István
Fotó: Nyírerdő